

Arkeoloji Bölümü Tarihi: Kişisel Bir Bakış

Charles Gates

Arkeoloji Bölümü 30. Yıl Kutlamaları'nda Yapılan Konuşma

2 Kasım 2018

Bilkent'in Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü'nden ilk defa 1989 yılının baharında haberim oldu. Bir grup Amerikan üniversite öğrencisini Antik Yunanistan çalışma gezisine götürmüşken, Atina Amerikan Klasik Dönem Çalışmaları Okulu'na da uğramış ve duyuru panosunda "Hoca aranıyor! İlknur Özgen ile iletişime geçiniz" yazdığını fark etmiştim. Bilkent Üniversitesi'ni daha önce duymamış olmama rağmen İlknur Özgen'i tanıdığımdan, kendisinin dahil olduğu herhangi bir girişimin ciddi olacağını biliyordum. Marie-Henriette ve şahsım bu çağrıya yanıt verip bir yıl gelmek üzere hazırlandık. Yaklaşık 30 yıl sonra, hala buradayız.

Eylül 1990'da eğitim vermeye başladığımızda, bölüm üçüncü yaşına giriyordu. Üniversitenin her köşesinde heyecan hakimdi: İhsan Doğramacı'nın yeni projesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk vakıf üniversitesi faaliyete geçmişti ama, her bir bölüm kendi akademik programını, öğrenciler ve akademik kadro için faydalı bir tecrübeye nasıl dönüştürecekti? Hepimiz birer öncüydük: bu ender katkıda bulunma şansı bizlere verildi ve sonuçları son derece tatmin edici oldu.

Lisans müfredatımızı şekillendirirken, İlknur Hanım, ilk iki yıl giriş seviyesinde dersler ile başlayıp üçüncü ve dördüncü senelerde uzmanlaşmayı hedefleyen Amerikan Piramit Sistemi ile katman katman detaylı bilgi verip analiz yaptırmayı amaçlayan geleneksel Alman-Türk yaklaşımını ustaca harmanladı. Buna ilaveten, programımız arkeolojinin sosyal ve insani bilimler ile fen bilimlerini de içeren disiplinlerarası karakterini de vurguladı. Hititçe, Eski Yunanca ve Latince gibi antik diller de bugün müfredatımızın bir parçası.

Peki öğretim görevlileri kimlerdi? Biz geldiğimizde, Jean Greenhalgh Öztürk, Serra Durugönül ve Andrew Fletcher Klasik arkeoloji, antik tarih ve arkeolojik çizim ve yüzey araştırması gibi teknik konular üzerine ders veriyorlardı. Bölümün uluslararası havası o günlerden bu yana, hocalar gelip gitmesine rağmen muhafaza edildi. Çalışma arkadaşlarım ABD, Almanya, Fransa, Hollanda, İngiltere ve Kanada ve tabii ki Türkiye’den geldiler. Bölüm atmosferi her zaman eşit sorumluluk ilkesine dayalı olarak gelişti; hiç bir zaman, Türkiye’nin toplumsal ve siyasal hayatında çokça yer eden “Türkler ve yabancılar” söylemi bu bölümün bir parçası olmadı. Aynı şekilde kadınlar hem hoca hem öğrenci – ve tabii ki bölüm başkanı – olarak bu bölümün önemli bir parçası oldular. Atatürk’ün de takdir edeceği şekilde, cinsiyet ayrımı bu bölüme asla nüfuz edemedi.

İlk lisans mezunlarımıza diplomalarını 1992 yılında verdikten sonra, bölümümüze bir yüksek lisans programı eklemek için zaman gelmişti. Müfredatı belirleme konusunda yardım etmesi için, kendi çalışma alanlarımız olan Antik Yakın Doğu ve Klasik Arkeoloji dışından birisini istedik. Bu tamamlayıcı bakış açısı, ABD Büyükelçiliği’nin değerli desteği ile Colorado Üniversitesi, Boulder’da Antropoloji profesörü ve Mezoamerika arkeoloğu olan Payson Sheets tarafından sağlandı. Burada kaldığı iki haftalık sürede kendisi ile yaptığımız verimli fikir alışverişi sonucunda, programımız arkeolojik, antropolojik ve sanat tarihsel teorik yaklaşımları ve bölgemize has konuları da içeren bir özellik kazandı. Programı Haziran 1997’de bitiren Ayşe Ataz ilk yüksek lisans mezunumuz oldu. Toplamda, her birisi oldukça kıymetli araştırma konusu üzerine tez yazmış 59 öğrencimiz yüksek lisans derecesi almaya hak kazandı.

Lisans müfredatımız da yıllar içerisinde değişikliğe uğradı. Onbir yıl önce, Matematik, Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler dersleri eklendi. Ayrıca, bölümümüz sanat tarihi ismini

bırakarak, artık öğrencilerini sözel yerine eşit ağırlık puanı ile alan 'Arkeoloji' bölümüne dönüştü. İsmi değişmesine rağmen, bölümümüz geleneksel gücünü hala korumaktadır.

Sınıf içi eğitimlerimiz her zaman farklı etkinlikler ile desteklendi. 1994 yılında, California Üniversitesi, Santa Barbara'da seçkin bir mimarlık tarihçisi olan Fikret Yegül, Batı Anadolu'daki Antik Yunan ve Roma sit alanlarına iddialı bir araştırma gezisi düzenledi. Üniversitemiz tarafından cömertçe desteklenen bu gezi, katılımcıları tarafından hala mükemmel bir öğrenme deneyimi olarak hatırlanmaktadır.

Birinci sınıf öğrencileri Gordion, Aşıklı Höyük, Gavur Kalesi gibi alanları ziyaret ederken, üçüncü sınıf öğrencileri ise Ankara Kalesi'ni ve kentimizin Roma kalıntılarını ziyaret ediyorlar. Her Mayıs, Hitit devletinin başkenti Hattuşa'ya bir bölüm gezisi düzenlenir. Bazen ise gezilerimiz Mısır, Ürdün, Lübnan, Suriye, Yunanistan ve Roma gibi uzak mekanlara uzanmıştır.

Kazılar ve yüzey araştırmaları, öğrencilerimize araştırma tekniklerine ve amaçlarına yönelik ilk elden tecrübe kazanma fırsatı sunmuştur. Bölümümüz Hacimusalar ve Kinet Höyük'te kendi kazı projelerine sahip olmasına ilaveten, öğrencilerimiz her zaman başka üniversitelerin düzenlediği, Türkiye sınırları içinde ve dışında Türk ve yabancı kazı projelerine katılmak özgürlüğüne sahiptirler.

Diğer aktivitelerimiz ise şunlardır: Antik teknolojiyi günümüzde yeniden canlandırmak için mozaik yapımı ve kadim Mezopotamyalıların nasıl kilden tabletler yaptıklarını ve bunlara yazı yazdıklarını konu alan atölyeler. Lise öğrencileri için ise, çalışma arkadaşlarımız katmanbilim (stratigrafi) gibi temel arkeoloji konularına dair dersler verdiler. Ve tabii, her dönem üçer adet olmak üzere Arkeoloji konferans serimiz devam etmektedir.

Bu aktivitelerimizin birçoğu -- saha gezilerimiz, araştırma projelerimiz, öğrenci deneyimlerimiz, ziyaretçi akademisyenlerin tanıklıkları ve konferanslarımız -- Marie-Henriette

Gates'in düzenlemeleri ile Ben Claasz Coockson tarafından yayına hazırlanan bölüm dergimizde kaydedilmiştir. Bu dergi 2002-2006 yılları arasında yıllık olarak yayınlanmış, ama bölümün kontrolü dışındaki durumlar bu derginin yayına devam etmesini imkânsız kılmıştır. Bu dikkate değer yayın bölümün tanınırlığını önemli ölçüde artırmıştı, ve hala birçoğumuz tarafından özlenmektedir. Umuyoruz ki, bir gün, tekrar yayın hayatına dönecektir.

Burada geçen Haziran ayının mezunlarını görmektesiniz.

Umuyoruz ki, bundan 30 yıl sonra 2048'te, mezunlarımız ve onların hocaları da bizim kadar bahtiyar olurlar!

[İngilizceden Çeviren: Abdullah Timuçin Alp Aslan]